

Da Ulrik kom på museum

Af Anneken Appel Laursen

Sidste år byggede den hjemløse Ulrik Szkobel sin egen bolig og viste sit liv frem i en baggård i Den Gamle By. Boligen og en fotoudstilling blev vist fra efterårsferien 2012 og året ud. For Den Gamle By var projektet en chance for at indsamle og dokumentere et særligt stykke samtidshistorie. Museumsinspektør, cand.mag. Anneken Appel Laursen fortæller her om projektet.

I foråret 2012 blev jeg ringet op af George Zeuthen, der var knyttet til den århusianske forening "Oplysning om Gadeliv". Han havde et meget direkte spørgsmål til Den Gamle By: Kunne vi tænke os at udstille en hjemløs' bolig og fortælle hans historie? Samtidig med at han også selv var der og bidrog med sin egen version? Baggrunden for henvendelsen

Den første bolig, som Ulrik Szkobel byggede, stod trygt og godt under et halvtag på en nedlagt læsserampe. Udefra faldt den ind i omgivelserne, men indenfor var der hyggeligt og lunt. Foto George Zeuthen.

Den Gamle Bys håndværkere skilte cykelskuret ad i flere dele, så det kunne transporteres til Den Gamle By. I en baggård på museet blev skuret samlet igen. Et cykelstativ, der sad fast på bagvæggen, kom også på plads. Det havde nemlig en vigtig funktion.

var samtaler, som hjemløse Ulrik Szkobel havde haft med George Zeuthen. De havde talt om hjemløses vilkår, og med ca. 6.000 hjemløse i Danmark var de blevet enige om, at danskerne egentlig burde gøres mere bevidste om hjemløses vilkår. Da Den Gamle By formidler byernes kulturhistorie, fandt de det naturligt at kontakte museet for at høre, om vi var interesseret.

Den helt umiddelbare reaktion var: Ja, det vil vi da gerne, men jeg skal lige spørge ledelsen først.

Det krævede nu ikke de store overtalelsevner at få ledelsen med på ideen. For byens bagside, de fattige og hjemløses historie er også en historie museet skal indsamle og formidle. Og da vi i Den Gamle By fortæller om hjem til alle tider og fra alle lag, så ville en hjemløs' "hjem" også være helt på sin plads. Vigtigt var også, at her havde museet mulighed for at være museum for en samfundsgruppe, der ikke normalt kommer i Den Gamle By. Der var dog et forbehold, der gav anledning til overvejelse: Om projektet ville være at udstille, dvs. udlevere, et menneske? Ingen på museet havde nemlig lyst til at genoplive forrige århundreders udstilling af fremmede folkeslag som for eksempel i Tivoli, eller som det skete på Landsudstillingen i Aarhus i 1909, hvor man kunne opleve folk fra Abessinien, det nuværende Etiopien. Afgørende var derfor at få fundet ud af, hvordan Ulrik Szkobel så på sit forehavende. Et møde med ham fjernede al bekymring, for her var en mand med et stærkt ønske om at fortælle sin historie og skabe dialog med gæsterne på museet om hjemløses livsvilkår. Han så museet som et godt sted til formålet.

Hjemløshed på museet

Det blev derfor aftalt, at Ulrik Szkobel skulle opbygge en bolig i Den Gamle By, som museets gæster kunne besøge. Indretningen af "hjemmet" ville ske ved klunsning. Ulrik Szkobel skulle, når han havde lyst, selv være til stede og fortælle om sit liv. Ved siden af boligen skulle der sættes en fotoudstilling op, der berettede om et døgn i hans liv. Når udstillingen sluttede, ville museet overtage bolig og inventar, så det blev gemt for eftertiden.

Rammen for boligen blev et cykelskur fra DSB's arealer, hvor Ulrik Szkobel tidligere havde boet, men som han var blevet bedt om at flytte fra. Ejerne af skuret indvilgede i, at

Ulrik Szkobel anvender stort set kun genbrugsmaterialer i indretningen af sin bolig. I stor-skrald ligger masser af kasserede ting, der med lidt kreativitet bliver til fine borde og hylder. Foto George Zeuthen.

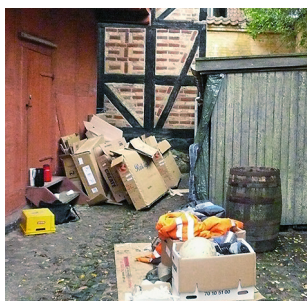
museet hjemtog det, og på den måde fik vi endnu en autentisk bolig i lighed med de øvrige huse i Den Gamle By. En septemberdag skilte Den Gamle Bys håndværkere skuret ad i flere dele, transporterede det til den lidt skjulte gård bag ved legetøjsmuseet, hvorefter håndværkerne stillede det op igen.

Fra museets side var det vigtigt at få dokumenteret opbygningen af boligen og at få den størst mulige indsigt i, hvordan livet som hjemløs anno 2012 arter sig. Derfor blev Kulturstyrelsens hastesum søgt til gennemførelsen af opbygningen samt en dokumentation af hele opbygningsfasen. Med kulturstyrelsens velvillige indstilling til projektet blev Ulrik Szkobel ansat til at bygge sit eget hjem og George Zeuthen til at følge Ulrik Szkobel i hans arbejde. George Zeuthen fungerede som fluen på væggen, tog billeder og skrev logbog i hele byggeprocessen. Herved sikrede museet en værdifuld dokumentation for fremtiden, og vi fik samtidig et vigtigt indblik i, hvordan en hjemløsebolig bygget af genbrugsmaterialer bliver til. George Zeuthen leverede også fotos og tekst til en fotoudstilling "Et døgn i Ulriks liv". Desuden blev der produceret en kortfilm om projektet af den unge lokale filmmand Thomas Castro.¹

Ulrik Szkobel og George Zeuthen gik i gang, og langsomt voksede et hjem frem med seng, borde, varmeapparater og hyggebelysning. Et rigtigt hjem – udelukkende bygget af genbrugsmaterialer og en kreativ tilgang til alt, hvad andre har smidt væk. Da boligen stod færdig, flyttede Ulrik Szkobel ind. Han var kommet i bekneb for et sted at bo og fik

Pappet, der sidder omkring nye cykler, er et særdeles velegnet isoleringsmateriale. Foto George Zeuthen.

Isolering for kulde og vand var de første vigtige trin i opbygningen. Ud over papkasser fra cykler blev der anvendt gamle presenninger som isolerende bund, og sammenkrøllede sorte plasticsække er velegnede til at tætte sprækker og huller. Foto George Zeuthen.

med museets velsignelse lov til at rykke ind i sin bolig i Den Gamle By.

Udstillingen åbner

13. oktober 2012 åbnede Ulrik Szkobel sin bolig for offentligheden, og der var annonceret, at publikum kunne møde ham i den første weekend. Cirka 600 gæster valgte at komme forbi. Den egentlige fejring af åbningen af udstillingen skete ved en markering af den internationale fattigdomsdag 17. oktober, der i Danmark markeres som Hjemløsedagen. Dette skete i samarbejde med Værestedet i Jægergårdsgade og foreningen "Oplysning om Gadeliv", der bidrog med en række Poverty Walks med hjemløse som guider. Det blev en fantastisk dag, hvor mennesker fra alle kroge af samfundet mødtes over taler med stærke budskaber, god musik, kaffe og nybagt kringle. I forbindelse med åbningen blev der også afholdt en række debatmøder om emnet, hvor en meget bred målgruppe af mennesker mødte op for at diskutere hjemløshed i dagens Danmark. Debatmøderne blev gennemført ved FO Aarhus' Debatpuljes hjælp.

I de følgende mange uger var Ulrik Szkobel guide i sit eget hjem og liv, så meget som han havde lyst til. Ved siden af passede han sit arbejde med at sælge Hus Forbi i Aarhus.

Et markant bidrag i samfundsdebatten

Opmærksomheden og nysgerrigheden var stor, både fra pressen og offentligheden. Pressen kredsede især om, hvorvidt projektet udstillede den hjemløse. I dagbladet Politiken tog journalist Anne Bech-Danielsen bladet fra munden og

En gammel postkasse omdannes til en velegnet varmekilde, hvor spritbrændere fra Trangia og fyrfadslys udgør varmekilden. En effektiv varmekilde, der kan hæve temperaturen i boligen til langt over 21°. Foto George Zeuthen.

spurgte direkte i artiklen “Da Ulrik kom på museum”, 10. oktober 2012, om der ikke var et element af freakshow over projektet. Ulrik Szkobels svar lød: “Jeg udstiller ikke mig, tænker jeg, men dig. Folk kommer her og ser deres eget liv og kontrasterne gennem mig og mit liv.” Artiklen satte lidt af en mediestorm i gang, hvor den lokale og nationale presse mødte talstærkt op. Ulrik stillede villigt op til interviews og talte sin sag. De lokale tv-kanaler producerede lange tv-portrætter, og efter projektets afslutning udkom en stor artikel i magasinet “Hus Forbi”. Mediedækningen var langt overvejende positiv over for projektet og respektfuld i sin præsentation af Ulrik Szkobel.

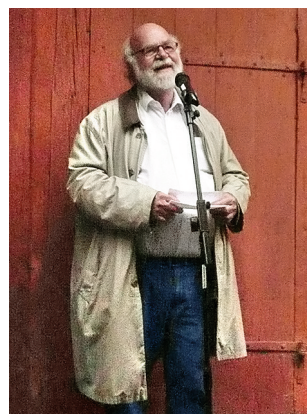
Publikum kom på fornavn med Ulrik, og de spurgte efter ham i billetsalget. Studiegrupper og klasser kontaktede i stort tal museet for at komme i kontakt med Ulrik, da de i forbindelse med projektførelse skulle skrive om hjemløshed. Vi oplevede, at hjemløshed havde en særlig opmærksomhed, hvilket blandt andet salgstal af “Hus Forbi” i Aarhus i 2012 også viser. Ved årets udgang var salgstallet fordoblet i løbet af de sidste 3 måneder.²

Hjemløshedens sande ansigt

Et liv som hjemløs er et barskt liv langt fra den trygge base, som gennemsnitsdanskeren er vant til. En udstilling om en hjemløs må nødvendigvis derfor fortælle hele historien, at det er en personlig kamp ikke kun at overleve fysisk men også at leve et meningsfyldt liv. Det var vigtigt for Ulrik Szkobel at formidle, og skønt han selv på et tidspunkt i forløbet fik det psykisk dårligt, holdt han fast i at udstillingen skulle vises i den planlagte periode. Museet var parat til at stoppe udstillingen men respekterede beslutningen. Værestedets ansatte trådte til med gode råd til os og støtte til Ulrik. Som museum kunne og skulle vi ikke løse Ulrik Szkobels personlige problemer. Vi skulle være det, vi er, et museum, der formidler fortællinger om mennesker, hvor barske de end må være.

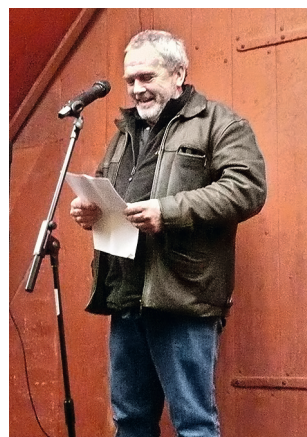
Udstillingens gæster og deres oplevelser

Både museet og Ulrik var nysgerrige efter at finde ud af, hvordan publikum tog imod, at en så personlig fortælling fra virkeligheden var kommet på museum. Den Gamle By var især interesseret i, om publikum mødte Ulriks nutidige for-

Hjemløsedagen 17. oktober blev afholdt i direkte forbindelse med Ulriks bolig. Hovedtaler var Preben Brandt fra det københavnske projekt “Udenfor”. Foto Georg Zeuthen.

Ove Abildgaard, leder af Værestedet, var dagens anden hovedtaler til Hjemløsedagen. Foto Georg Zeuthen.

Sonni og Klaus leverede forrygende musikalsk underholdning i bedste gademusikantstil. Foto George Zeuthen.

I hele udstillingsperioden fandt mange vej til Ulriks bolig i baggården, hvor de besøgte boligen og studerede fotoudstillingen.

tælling på samme måde, som de oplevede resten af museet. Forstod de, at det de mødte, var virkelighed? Og hvad betød det for deres oplevelse? Publikums reaktioner blev registreret ved at spørge dem, når de var i udstillingsområdet, og i fællesskab med Ulrik blev der hængt en gæstebog op i boligen, hvilket gav gæsterne mulighed for at komme med hilsner og kommentarer. Det benyttede mange sig af. Også i billetsalget tog de notater, og her var de overraskede over, at interessen var så stor og målrettet.

I udstillingens første weekend, hvor publikum kunne møde Ulrik, var vi til stede for at spørge gæsterne om deres holdninger og for at se, hvordan de tog udstillingen til sig. Manøvren blev gentaget flere gange igennem udstillingsperioden, og vi oplevede hele vejen, at langt de fleste af museets gæster var positive og nysgerrige, når de besøgte hjemløseboligen.

Hovedparten tog imod invitationen om at komme indenfor og hilse på Ulrik. Efterfølgende gav de udtryk for en overraskelse over, at det var så varmt og hyggeligt i hans bolig. De udtrykte stor respekt for Ulrik, hans oprigtighed og mod til at fortælle sin historie. Flere reflekterede over samfundets ulige indretning, og nogle følte stor social indignation. Der var anerkendelse til museet for at have taget fat i et så relevant emne, som flere følte var mere vedkommende end “de gamle huse og gamle dage”, der ellers er Den Gamle Bys kernefortællinger. Der blev reflekteret over, at det var lettere at gå i dialog med en mand som Ulrik, fordi det foregik på et museum. Ude i virkeligheden ville de nok gå udenom. Nogle få følte, det var svært at træde indenfor, når Ulrik ikke var der – de følte, at de overskred privatlivets fred. Men når der var lys, varme og en stemme, der bød “velkommen ind”, så var det en anden sag.

Enkelte valgte at gå helt uden om udstillingen. De følte, at det overskred deres grænser på forskellig vis, nogle fordi de ikke ønskede at blive konfronteret med hjemløshed, andre fordi de følte, at det var at udstille et menneske.

Det skrev gæsterne i Gæstebogen

Gæstebogen, der hang i Ulriks bolig, afslørede også, at gæsterne havde stor respekt for Ulrik. Gæsterne finder det “stort” og takker for hans “åbenhed” omkring sit liv. En ser

boligen som en inspirerende arena, hvor Ulriks tilstedeværelse og historie er en oplevelse, som alle burde have. Andre fokuserer på den kreativitet, der ligger bag boligen, at: "få noget ud af ingenting", at Ulrik bliver læremesteren i genbrug i et brug og smid væk samfund. Der er bemærkninger, der nok afslører, at de besøgende ikke helt har forstået den virkelighed og verden, som er Ulriks: "Elsker dette sted! Hvis jeg var hjemløs ville jeg bo her" eller "Hvor skønt en hjemløs kan bo!" Mens andre udtrykker, at de har en mærkelig følelse: "... Det er sgu lidt underligt det her. Med en underlig smag i munden vi "nyder" at opleve denne (utydelig skrift)... Ønsker alt vel." Andre er flove over, at dette findes i Danmark: "Rigtig hyggelig hule du har, men skammeligt at den slags skal findes i Danmark. Håber på en bedre fremtid for dig."

Også Den Gamle Bys ansvar at indsamle

Takket være Ulrik Szkobel fik Den Gamle By en enestående chance for at få indsamlet og dokumenteret en side af Danmarkshistorien, der ikke fylder meget i museernes samlinger. Et værdifuldt øjebliksbillede anno 2012 er nu sikret for eftertiden. Efter udstillingens afslutning er alle dele blevet taget ned, registreret og lagt på magasin, sådan at vi i fremtiden vil kunne bidrage til undersøgelser og væsentlig formidling af Danmarks bagside.

Museet, der hvor man mødes uden forbehold

Museer er for alle, – også dem der normalt ikke kommer på museer. Det er omdrejningspunktet for museer i hele verden. At vi skal være for alle! Derfor bliver man glad, når en hjemløs kontakter sit museum, Den Gamle By, for at få lov til at fortælle sin egen historie. Vi var pludselig et museum for en målgruppe, der normalt slet ikke kommer på museet – og vi blev ramme for formidlingen af en barsk fortælling fra virkeligheden, som museets gæster kunne opleve helt usmincket og i øjenhøjde. I mødet med Ulrik og hans bolig blev museets gæster konfronteret med et menneske, der normalt har negativt ladede ord som hjemløshed, psykisk sygdom og fattigdom knyttet til sig. Men fordi det foregik på museet, tog publikum åbent imod ham og hans fortælling. De gik i dialog frem for at gå forbi. Vi oplevede, at museet kan være

Foreningen "Oplysning om Gadeliv" tilbyder blandt andet Poverty Walks i Aarhus. Det er hjemløse eller tidligere hjemløse, der er guider på turene. Som optakt til Hjemløsedagen den 17. oktober deltog 4 grupper i turen, der sluttede i Den Gamle By.

En tidlig morgen kom P4 Østjylland forbi og sendte live fra Ulriks bolig. Både de lokale og de nationale medier viste stor interesse for Ulriks fortælling i baggården i Den Gamle By. Foto George Zeuthen.

Levende lys både hygger og varmer. Foto George Zeuthen.

Ulrik Szkobel sælger hjemløse-avisen "Hus forbi" foran ejendomsæglerkæden Nybolig. Foto George Zeuthen.

mødested på andre måder. At vi opleves som et trygt sted, hvor der er plads til dialog mellem ulige mennesker. Derfor er der plads til at formidle virkelige historier fra bagsidens Danmark.

Noter

1. Dokumentaren fik titlen "Hyldest til stødderne 2". Filmen blev til med støtte fra FO Aarhus' Debatpulje. Den kan ses på YouTube ved at søge på filmens titel eller via Den Gamle Bys YouTube kanal.
2. Hus Forbi's sekretariat i Aarhus oplyser, at der blev solgt 7.715 eksemplarer i januar 2012. I november og december blev der solgt henholdsvis 10.925 og 14.781 eksemplarer i Aarhus. Også på landsplan oplevede man et markant øget salg hen imod slutningen af året.

Se i øvrigt også Rikke Andreassen og Anne Folke Henningsen: Menneskeudstilling, København 2011 og Johan Bender: Hurra for Århus! Landsudstillingen 1909, Aalborg 2008.

English summary

In autumn 2012 the homeless Ulrik Szkobel built up his own dwelling, and for three months showed how he lived in a back yard in Den Gamle By. The intention was to show what life is like for the homeless in Denmark today, which very few people know anything about. The public took a warm interest in Ulrik and his story. They met Ulrik without prejudice, and entered into dialogue instead of simply looking the other way. It was a new way for Den Gamle By to serve as a meeting place. At the end of the year the exhibition closed, and the dwelling was taken down and added to the museum's collection. Thus the museum has preserved and documented a special piece of contemporary history for our successors.